

Skipulagsstofnun
Sigurður Ásbjörnsson
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 18. apríl 2023
UST2023-270/B.S.
10.05.01

Efni: Beiðni um umsögn - Mölunarverksmiðja í Þorlákshöfn - matsáætlun. Umsögn

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 23. mars sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um matsáætlun vegna byggingar og reksturs mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn.

Umhverfisstofnun telur matsáætlunina ítarlega og eru helstu þættir sem geta orðið fyrir áhrifum tilgreindir.

Varðandi Valkost 2 þarf að ganga úr skugga um að nægjanlegt vatn sé til staðar vegna mikillar vatnstöku sem fyrirhuguð er við Þorlákshöfn. Sama gildir í raun um Valkost 1 ef um sama grunnvatnsstraum er að ræða.

Setlón: Verður fínefnum sem setjast í lónin dælt eða þau látin þorna og þá með hættu á foki?

Síló: Er mögulegt að sprengja grunn fyrir sílóin niður í hraunið til að lækka þau og draga úr sjónrænum áhrifum Valkosts 1?

Er Valkostur 2 raunhæfur valkostur með stórskipahöfn og þeim hafnarmannvirkjum sem nauðsynlegt verður að byggja til að sú höfn nýtist?

Háspennulínur: Gera þarf grein fyrir háspennulínunum sem reisa þarf til að flytja orku frá tengivirki væntanlega á Sandskeiði til Þorlákshafnar og að gerð verði grein fyrir stærð háspennumastra og mögulegri staðsetningu línu eða lína.

Vegir: Gera þarf grein fyrir aðkomu flutningabíla að verksmiðjunni og hvernig brugðist verður við stórauðnum efnisflutningum úr Þrengslum og í því sambandi hugað að aukinni umferð vegna útflutnings frá Þorlákshöfn. Að mati Umhverfisstofnunar var þessum þætti ekki gerð fullnægjandi skil við mat á umhverfisáhrifum efnistöku í Sandfelli.

Líftími: Hver er líftími verksmiðjunnar og hvar verður hráefni tekið þegar Sandfell er fullnýtt?

Samlegðaráhrif: Æskilegt væri að Sveitarfélagið Ölfus og þá í samvinnu við önnur sveitarfélög gerði nýtt skipulag þar sem skoðuð væri saman fyrirhugaðar framkvæmdir og atvinnuuppbygging og áhrif þeirra í sveitarfélaginu og ekki síður að gerð verði grein fyrir hver áhrifin verða t.d. á vegakerfið í Þrengslum og væntanlega á Suðurstrandarvegi og þá sérstaklega þéttbýlið í Grindavík ef flutningar verða um veginn með afurðir til

Keflavíkurflugvallar. Slík samvinna hefur verið um skipulag orkuvinnslusvæða við Reykjanesvirkjun.

Forsendur fyrir verksmiðjunni

Fram kemur að ráðgert sé að loka kolaorkuverum í Þýskalandi 2038 og taki þá fyrir framboð á ösku í Þýskalandi. Í greinargerð kemur fram að Heidelberg sé með starfsemi í 60 löndum og þar reki fyrirtækið 156 sementsverksmiðjur. Stefnt hafði verið að lokun allra kolaorkuvera í Þýskalandi 2038 en í ljósi þeirra áhrifa sem stríð í Úkraínu hefur haft í för með sér og nú lokun kjarnorkuvera í Þýskalandi að hæpið að framleiðsla orku með kolum ljúki í Þýskalandi 2038.

Flugaska sem fellur til við brennslu kola í Þýskalandi og hefur verið notuð til íblöndunar a.m.k. þar í landi, hefur þessi aska verið flutt til annarra verksmiðja í öðrum heimsálfum? Ef svo er og útflutningur á ösku frá Þýskalandi minnkar eða leggst af verður þá í þess stað aukin framleiðsla á Íslandi? Hefur verið kannað að nýta flugösku sem hefur til langs tíma verið litið á sem úrgang og þessi aska notuð í landfyllingar og komið fyrir í aflögðum námum, þar sem finna má mikið magn af þessu efni t.d. í Bretlandi? Einnig virðist vera að mikið magn af ösku hafi verið fargað, haugsett eða urðað við kolaorkuver í Þýskalandi alla 20. öldina. Hefur þetta efni verið fullnýtt þar sem askan getur verið mengandi í náttúrunni? Talið er að ösku sé að finna oft í mjög miklu magni á yfir 1000 stöðum víðs vegar um Evrópu (Klose, Tölle & Makeschin, 2003, sjá: <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1022075130048>)

Að mati Umhverfisstofnunar ætti fyrst að leggja áherslu á að nýta ösku sem er til staðar í Þýskalandi og víða í Evrópu áður en ráðist er í efnistöku og vinnslu á íblöndunarefnum sem geta verið aðgengileg nærri sementsverksmiðjum í Evrópu en Þrengsli.

Í meðfylgjandi grein: <https://www.mdpi.com/2075-5309/10/4/67> kemur fram að í Evrópu er einungis um fjórðungur af kolaösku endurnýttur og þar segir enn fremur: *“Landfills averaged over 120 acres in size and 40 feet in depth, while impoundment areas averaged over 50 acres in size and 20 feet in depth. With the dominance of the current mode of conventional energy production and the poor tendency to utilize freshly produced FA, it can be assumed that the problem will not be reduced in the near future”* (Harasymiuk & Rudziński, 2020).

Gera þarf grein fyrir af hverju ekki er unnt að nýta þá ösku sem þegar er til staðar áður en farið er í framkvæmdir á Íslandi sem hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér. Sérstaklega þar sem Heidelberg er nú þegar með starfsemi víða í Evrópu og ættu því að vera hæg heimatökin varðandi öflun kolaösku í náinni framtíð.

Umhverfisstofnun vill enn benda á að stofnunin telur ekki unnt að réttlæta umtalsverð og óafturkræf umhverfisáhrif á Íslandi til að draga úr losun annars staðar í heiminum nema sérstakir samningar þar að lútandi hafi verið gerðir.

Að öðru leyti gerir Umhverfisstofn ekki athugasemdir við matsáætlunina.

Virðingarfyllt

Sverrir Aðalsteinn Jónsson,
sérfræðingur

Axel Benediktsson,
sérfræðingur